

Hufvudstadsbladet, Helsingfors/Helsinki, Finland
June 7th 2002

Wilhelm Bargum

Polens ekonomi sackar efter

Med en arbetslöshet som närmar sig 20 procent och en årlig tillväxt på under 1 procent ser utsikterna för den polska ekonomin dystra ut. Övergången från kommunism till marknadsekonomi har varit svårare än många trodde.

Förhoppningarna om en snabb och stabil ekonomisk tillväxt har tills vidare kommit på skam i de flesta av de tidigare kommunistländerna. Polens förre finansminister **Grzegorz Kolodko** riktar hård kritik mot de senaste årens ekonomiska politik. Under Kolodkos tid i regeringen, 1994-1997, utpekades Polen som föregångslandet bland de tidigare kommunistländerna. Kolodko själv utsågs till "bästa finansminister i östra Centraleuropa" av tidningen Euromoney.

Nu halkar Polen efter: EU-kommissionen förutspår att landet nästa år kommer att ha den lägsta tillväxten och den högsta arbetslösheten bland ansökarländerna.

– I stället för att komma ikapp Västeuropa sackar vi efter. Den nuvarande politiken är ett recept för fattigdom och marginalisering.

Fel politik

Kolodko är särskilt kritisk till den polska centralbanken och till de senaste årens strikta penningpolitik. Den höga räntenivån, avsedd att stävja inflationen, driver upp valutakursen och försämrar landets internationella konkurrenskraft.

– Den nuvarande politiken gynnar importen samtidigt som vi har överkapacitet i produktionen. I praktiken exporterar vi arbetstillfällen till resten av Europa.

Kolodko efterlyser en radikal räntesänkning som skulle ge utslag i en sänkt valutakurs. Därefter skulle valutans värde, som i dag bestäms på marknaderna, knytas till euron enligt samma strikta system som tillämpas i Estland.

– Problemet är att centralbanken, som är den mest självständiga i världen, driver en linje som är fundamentalt fel.

I dag är den polska centralbankens enda mål att bekämpa inflationen, vilket den gjort med stor framgång: från omkring 13 procent för fem år sedan har inflationen kommit ned till under 3 procent. Men under samma tid har arbetslösheten ökat från 10 till 18 procent och tillväxten i praktiken stagnerat.

Under de senaste månaderna har centralbankens ställning seglat upp som en het politisk fråga i Polen. Den hotar till och med att försvåra förhandlingarna om anslutningen till EU.

Det polska parlamentet behandlar som bäst ett lagförslag som skulle tvinga centralbanken att beakta sysselsättning och tillväxt vid sidan av inflationsbekämpningen. Samtidigt vill man öka det politiska inflytandet över centralbankens politik.

Polens socialistledda regering har ställt sig bakom förslaget, trots kritik från EU som vill värna om centralbankernas självständighet. Bland andra chefen för den tyska centralbanken varnade förra veckan för att de aktuella lagförslagen står i strid med Maastricht-avtalets bestämmelser.

Terapi utan chock

Polen har upplevt tre faser av ekonomisk utveckling sedan 1989. Den första chockperioden fram till 1993 innebar en snabb och genomgripande reform av ekonomin. Men i dess kölvatten följde också ekonomisk depression och en snabbt stigande arbetslöshet.

Polen återhämtade sig bättre än grannländerna och upplevde några år av snabb tillväxt i mitten av 90-talet. Sedan 1998 har problemen börjat hopas ig igen.

Mitten av 90-talet innebar enligt Kolodko en övergång från ”chock utan terapi” till ”terapi utan chock”. Termerna syftar på den så kallade ekonomiska chockterapi som genomdrevs av Kolodkos företrädare som finansminister, **Balcerowicz**. Den polska chockterapien togs som modell för ekonomiska reformer i stora delar av det tidigare kommunistblocket men Kolodko dömer ut strategin.

I de nya marknadsekonomierna har man ofta förbisett att ekonomisk jämlikhet inte bara har en politisk dimension utan i sig är en förutsättning för tillväxt, säger Kolodko.

I dag är den nyliberale Balcerowicz chef för den polska centralbanken. Den vänsterliberale Kolodko och Balcerowicz räknas till landets främsta finansexperter, men i sin praktiska politik är de varandras motpoler.

Kolodko har dragit sig tillbaka från dagspolitiken och återvänt till sitt yrke som akademiker. Han är professor i

nationalekonomi vid ett amerikanskt universitet och chef för ett internationellt forskningsinstitut i Warszawa. Bland annat Världsbanken och IMF har anlitat honom som expert på de nya marknadsekonomierna i Central- och Östeuropa.

Strategi saknas

Trots problemen hör Polen till de länder som klarat sig bäst av de forna kommuniststaterna. Bruttonationalprodukten är nu 28 procent större än 1989 och medelinkomsten per person är 40 procent av EU-medeltalet.

– Men en strategi för snabb och hållbar utveckling saknas. I Finland och andra utvecklade ekonomier kan 3 procent anses som snabb tillväxt. I Polen är situationen en helt annan, där krävs en betydligt snabbare tillväxt för att få ned arbetslösheten, säger Kolodko.

Han räknar med att fattiga länder som vill komma i kapp de rika länderna måste växa dubbelt så snabbt.

– Det betyder en tillväxttakt på omkring 5 procent per år i flera decennier.

Med tanke på utvecklingen de senaste åren verkar det målet svårt att nå. Med den takten skulle det ta Polen omkring 20 år att nå samma nivå som Finland befinner sig på i dag. Men ett land som Ukraina skulle få vänta femtio år.

– Polen kan ha en ljus framtid, allt beror på landets egen politik. EU-medlemskapet kan ge stora fördelar, men det är ingen automatisk garanti för ekonomisk tillväxt. Också som en del av den globala ekonomin kan varje land själv välja ekonomisk politik.